

K R O N I K A

XX-lecie Bohemistyki w Akademii Nauk Stosowanych w Raciborzu

20th anniversary of Bohemian Studies
at the Academy of Applied Sciences in Racibórz

JUSTYNA PIETRZYKOWSKA

Akademia Nauk Stosowanych w Raciborzu
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-8417-8460>
e-mail: justyna.pietrzykowska@akademiarac.edu.pl

Wprawdzie o bohemistyce w Raciborzu myślano już dużo wcześniej (świadczą o tym choćby wydrukowane w 2004 r. w PWSZ w Raciborzu podręczniki: Dariusz Konderla, Irena Konderlová, *At' se Vám daří! Podręcznik do nauki języka czeskiego*, Mieczysław Balowski, *Gramatyka czeska w tabelach*, Grażyna Balowska, *Mały słownik tematyczny czesko-polski*), to jednak na zgodę Ministerstwa na uruchomienie kierunku trzeba było czekać do roku akademickiego 2005/2006, kiedy w Instytucie Neofilologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Raciborzu (obecnie Akademia Nauk Stosowanych) odbył się pierwszy nabór na kierunek studiów *filologia* ze specjalnością *filologia czeska* (studia stacjonarne w cyklu licencjackim). Opiekunem naukowym owej specjalności został prof. dr hab. Mieczysław Balowski,

Bohemistyka, 2025 (1) © The Author(s). Published by: Adam Mickiewicz University in Poznań, Open Access article, distributed under the terms of the CC Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International licence (BY-NC-ND, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

a w skład zespołu weszli: dr Joanna Maksym-Benczew, dr Joanna Korbut, mgr Justyna Kościukiewicz (dr Justyna Pietrzykowska), mgr Barbara Kudaj i lektorka mgr Lucie Nováková (dr Lucie Antošíková). Na przestrzeni lat zespół współtworzyli też: doc. PhDr. Eva Mrhačová, CSc., dr hab. Grażyna Balowska, dr hab. Ivana Dobrotová, dr Štěpánka Kozderová Velčovská, mgr Irena Konderlová, mgr Lucja Bańczyk.

Przez pierwszy rok kształcenia charakter studiów miał profil nauczycielski – studenci realizowali program kursów pedagogicznych, w przyszłości umożliwiający im podjęcie pracy w szkołach. Ten typ profilu nakazywał także odbycie określonej liczby godzin praktyki pedagogicznej, którą studenci realizowali w szkołach na terenie województwa śląskiego. W drugim roku kształcenia (2006/2007) zaproponowano studentom specjalizację translatorską. Oprócz przedmiotów ogólnych, podstawowych i kierunkowych, studenci zdobywali wiedzę z zakresu przekładu, uczestnicząc w zajęciach z lingwistyki tekstu, analizy przekładu, leksykologii i leksykografii, translatoryki tekstu użytkowego i artystycznego, języka biznesu i innych. Odbywali także ośmiotygodniową praktykę tłumaczeniową w czeskich i polskich instytucjach. Nauka przebiegała w ramach trzech bloków przedmiotowych. Blok A – przedmioty ogólne, obejmujące zajęcia z języka obcego, historii filozofii oraz wychowania fizycznego, blok B i C – przedmioty podstawowe i kierunkowe, rozwijające filologiczne umiejętności studentów i przygotowujące ich merytorycznie do pracy zawodowej. Studenci I, II i III roku filologii czeskiej, w ramach przedmiotów podstawowych i kierunkowych, pogłębiali swą wiedzę z zakresu: historii literatury czeskiej, historii Czech, praktycznej nauki języka czeskiego, wstępu do literaturoznawstwa, wstępu do językoznawstwa, gramatyki opisowej języka polskiego i języka czeskiego, kultury Czech, literatury powszechnej, współczesnego życia literackiego Czech, historii języka, gramatyki kontrastywnej, warsztatów konwersacyjnych, wykładów monograficznych.

W roku akademickim 2008/2009 uruchomiono dodatkową specjalizację – *filologia angielska z filologią czeską*. Studenci, oprócz treści podstawowych i kierunkowych pierwszego obszaru językowego, zaznajamiali się z historią literatury Czech, gramatyką opisową, kulturą i historią Czech, historią języka, gramatyką kontrastywną i uczęszczali na zajęcia praktycznej nauki języka czeskiego.

Obecnie kierunek nosi nazwę *filologia – język czeski*. Został utworzony w roku akademickim 2019/2020. W trakcie pierwszego semestru studenci kierunku realizują przede wszystkim zajęcia z intensywnego kursu języka czeskiego, rozpoczynając od poziomu podstawowego i osiągając na koniec studiów poziom B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego, potwierdzony egzaminem praktycznym przeprowadzonym po 6 semestrze studiów. Kształcenie na kierunku *filologia – język czeski* zakłada również naukę drugiego języka obcego (do wyboru język angielski lub niemiecki) w ramach lektoratu, który kończy się osiągnięciem poziomu co najmniej B1 według ESOKJ. Oprócz intensywnego kursu języka czeskiego

i drugiego języka obcego, w części ogólnej programu studiów znajdują się zajęcia przyporządkowujące kierunek studiów do poszczególnych dyscyplin, z uwzględnieniem językoznawstwa jako dyscypliny wiodącej. Studenci realizują między innymi przedmioty takie, jak: akwizycja języka, podstawy lingwistyki stosowanej, gramatyka opisowa języka czeskiego, praktyczna leksyka języka specjalistycznego, fonetyka praktyczna, literatura czeska, realioznawstwo czeskiego obszaru językowego oraz kultura języka i netykieta.

Po pierwszym semestrze studenci kierunku *filologia – język czeski* wybierają jeden z dwóch modułów specjalnościowych. W ofercie znajduje się moduł komunikacji w biznesie oraz moduł kształcenia translatorskiego.

Studenci wybierający moduł komunikacji w biznesie mają możliwość poszerzenia praktycznej znajomości języka czeskiego o słownictwo specjalistyczne z zakresu prawa, ekonomii czy też komunikacji międzykulturowej. W ramach tego modułu przedmiotów realizowane są m.in.: korespondencja służbowa i handlowa, język biznesu i administracji w praktyce, terminologia ekonomiczna i prawnicza, analiza dyskursu biznesowego i prawniczego, język branżowy, tłumaczenie ustne z elementami tłumaczenia symultanicznego, międzykulturowość i komunikacja w biznesie oraz negocjacje. Treści programowe poszczególnych przedmiotów uwzględniają, oprócz zajęć warsztatowych, spotkania z przedstawicielami biznesu i ekspertami różnych gałęzi gospodarki. Studenci, którzy zrealizują tę specjalność, są przygotowani do pracy w charakterze filologa języka nowożytnego – specjalisty językowego działającego w sferze biznesu.

Studenci wybierający moduł kształcenia translatorskiego przygotowani są do podjęcia pracy w charakterze tłumacza. Obok podstaw teoretycznych z zakresu przekładoznawstwa, kształcenie w ramach tego modułu przewiduje zajęcia praktyczne i warsztaty, które realizowane są na przedmiotach, takich jak: translatoryka i edycja tekstu, analiza przekładu, język branżowy, przekład tekstów specjalistycznych oraz tłumaczenie ustne z elementami tłumaczenia symultanicznego (prowadzone w sali wyposażonej w najnowocześniejszy sprzęt, w tym kabinę do tłumaczeń symultanicznych z odpowiednim oprogramowaniem).

Oprócz przedmiotów specjalnościowych wchodzących w poszczególne moduły, studenci realizują sześciomiesięczny program praktyk, podzielony na dwa etapy: praktyka obserwacyjna oraz praktyka asystencka.

W murach Akademii Nauk Stosowanych w Raciborzu prężnie rozwijało się i nadal rozwija Studenckie Koło Naukowe Bohemistów. Wniosek o powołanie Koła został złożony w Rektoracie już w styczniu 2006 r., ale prawnie zostało ono zarejestrowane w maju 2006 r. Funkcję opiekuna Koła pełniła, do 2023 r., dr Justyna Pietrzykowska, obecnie pełni ją dr Štěpánka Kozderová Velčovská. Główne cele, jakie postavili sobie członkowie Koła, to:

- roznoszenie zainteresowań, zdobywanie doświadczeń oraz wiedzy z zakresu czeskiej literatury, kultury i językoznawstwa;
- podnoszenie kwalifikacji oraz praktycznych umiejętności, przydatnych w pracy tłumacza;
- promowanie kierunku poprzez angażowanie się w różne akcje i wydarzenia;
- nawiązywanie kontaktów z innymi studentami Bohemistyki z Czech.

Studenci języka czeskiego od lat uczestniczą w warsztatach terminologiczno-przekładowych w Punkcie Kontaktowym Śląskiego Oddziału Straży Granicznej dla Wspólnej Polsko-Czeskiej Placówki w mieście Chotěbuz, w Wyższej Szkole Policyjnej i Średniej Szkole Policyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Holešovie, w zajęciach na Uniwersytecie Palackiego w Olomuńcu i Uniwersytecie Ostrawskim, poznają czeską kulturę poprzez liczne wyjazdy do Czech: Pragi, Olomuńca, Opawy, Ostrawy, Hradca nad Morawicą, Chotěbuza, Holešowa.

Wspólnie ze studentami z Uniwersytetu Palackiego w Czechach oraz Uniwersytetu Prešovskiego na Słowacji uczestniczyli w zorganizowanym przez Instytut Neofilologii ANS w Raciborzu międzynarodowym programie Blended Intensive Programme (BIPs) „Język, kultura i literatura na pograniczu polsko-czesko-słowackim”. Celem tygodniowych warsztatów w Raciborzu było nakreślenie problematyki transgraniczności, specyfiki styku kulturowego i językowego na pograniczu polsko-czesko-słowackim oraz wykorzystanie umiejętności językowych w praktyce.

Studenci wzięli również udział w kolejnym międzynarodowym programie BIPs „Na cestě za textem”, tym razem na Uniwersytecie Śląskim w Opawie. Uczestniczyli także w zajęciach językowo-kulturowych w ramach czesko-polskiego projektu transgranicznego „Zwiększanie kompetencji językowych przyszłych absolwentów na transgranicznym rynku pracy” („Zvyšování jazykové kompetence budoucích absolventů na přeshraničním trhu práce”). Projekt był finansowany ze środków unijnych – Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Partnerami projektowymi byli Uniwersytet im. Palackiego w Olomuńcu, Centrum Pedagogiczne dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego w Czeskim Cieszynie oraz Uniwersytet Wrocławski.

Ponadto kilkoro studentów zaangażowało się w międzynarodowy projekt translatorski izraelskiej firmy K-Dictionaries. Dokonywali, w ramach obowiązkowych praktyk, korekty czesko-polskich haseł słownikowych.

Studenci raciborskiej bohemistyki tłumaczą też wiersze współczesnych czeskich poetów. Efekty swojej pracy translatorskiej prezentują na łamach „Almanachu Prowincjonalnego” w rubryce „Kuznia Przekładu”. „Almanach Prowincjonalny” to półrocznik literacko-społeczny, wydawany przez Raciborskie Centrum Kultury. Studenci organizują również wieczory filmowe, na których zapoznają się z osiągnięciami czeskiej kinematografii. Oglądają nie tylko filmy stanowiące klasykę kina, ale także dzieła młodych, debiutujących czeskich reżyserów.

Należy podkreślić, że w murach ANS w Raciborzu odbyło się wiele międzynarodowych konferencji naukowych, zorganizowanych przez kadrę filologii czeskiej, np. *Język i literatura czeska w interakcji* (2005), *Język i literatura czeska w europejskim kontekście kulturowym* (2007), *Odbicie ważnych wydarzeń historycznych w języku i w literaturze czeskiej* (2009), *Konflikt pokoleń a różnice cywilizacyjne w języku i w literaturze czeskiej* (2011), *Doświadczenie codzienności w języku i w literaturze czeskiej* (2013), *Chaos i ład w języku i w literaturze czeskiej* (2015), a także studenckich: *Język, literatura i kultura czeska* (3 edycje: 2007, 2008, 2009), *Leksykograficzne problemy opisu terminologii* (2013) oraz *Język, kultura i literatura na pograniczu polsko-czesko-słowackim* (2024). Prowadzony był również międzynarodowy grant z Uniwersytetem Palackiego w Olomuńcu pod nazwą „Česko-polské lexikografické centrum. Terminologia Zintegrowanego Systemu Służb Reagowania w Sytuacjach Kryzysowych” (CZ.3.22/2.3.00/11.02600), którego kierownikiem polskiej części był prof. dr hab. Mieczysław Balowski, a wykonawcami bohemiści: dr Joanna Maksym-Benczew, dr Justyna Pietrzykowska, dr Grażyna Balowska, mgr inż. Anna Wróblewska. Jego efektem było wydanie *Polsko-czeskiego słownika terminów zintegrowanego systemu ratownictwa w sytuacjach kryzysowych*, red. M. Balowski (2014) oraz kilku pomniejszych słowniczków: Justyna Kościukiewicz [Pietrzykowska], *Polsko-czeski, czesko-polski słowniczek służb ratownictwa medycznego* (2015), Justyna Kościukiewicz [Pietrzykowska], *Polsko-czeski, czesko-polski słowniczek terminów Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego* (2015), Grażyna Balowska, *Polsko-czeski, czesko-polski słowniczek terminów straży pożarnej* (2015).

Od roku 2007 w Instytucie Neofilologii ANS ukazuje się czasopismo *Studia Filologiczne* (ISSN 1898-4657). Pierwszym redaktorem naczelnym czasopisma był prof. dr hab. Mieczysław Balowski (tom 1–6), a obecnie stanowisko to piastuje dr hab. Paweł Marcinkiewicz (t. 7–). Wzorem dla *Studiów Filologicznych* stało się pismo *Bohemistyka*, od którego zaczerpnięta została struktura pisma. Tomy poświęcone są zagadnieniom językoznawczym, literaturoznawczym, glottodydaktycznym oraz kulturowym i są adresowane do badaczy zarówno polskich, jak i zagranicznych. Artykuły w czasopiśmie mogą być publikowane w języku polskim, angielskim, czeskim i niemieckim. Głównym celem publikacji jest wymiana myśli, zdobytych doświadczeń, a także zapoznanie czytelnika z przeglądem dotychczasowego dorobku, z organizowanymi konferencjami, naukową działalnością pracowników instytucji itp. Czasopismo ma za zadanie zbliżać pracowników naukowych oraz sympatyków, zajmujących się lub interesujących się zagadnieniami filologicznymi. *Studia Filologiczne* zostały zaindeksowane na liście czasopism naukowych ICI Journals Master List 2016. Obecnie w skład rady redakcyjnej wchodzi: dr hab. Paweł Marcinkiewicz (redaktor naczelny), dr Emilia Wojtczak (przewodnicząca), dr Jacek Molęda (sekretarz), natomiast w składzie rady naukowej znaleźli się: dr Justyna Pietrzykowska,

dr Monika Porwoł, dr Renata Sput, dr Paweł Strózik, dr Daniel Vogel. Recenzentami są: doc. PhDr. Ivana Dobrotová, CSc., Uniwersytet Palackiego w Ołomuńcu, prof. UR dr hab. Lucyna Harmon, Uniwersytet Rzeszowski, prof. dr Rusudan Makhashvili, Uniwersytet Borysa Grinchenko w Kijowie, prof. UJK dr hab. Katarzyna Szmigiero, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, prof. UMK dr hab. Paweł Tański, Uniwersytet Mikołaja Kopernika.

Należy jeszcze nadmienić, że w tym czasie w Instytucie Neofilologii Akademii Nauk Stosowanych w Raciborzu ukazało się kilka monografii autorskich z zakresu bohemistyki: Joanna Korbut, *Zapożyczenia z zakresu mody i kosmetyki w języku czeskim* (2006), Grażyna Balowska, *Laski mikrojęzyk literacki w kontekście społecznym i kulturowym* (2013), Mieczysław Balowski, Grażyna Balowska, Sebastian Taboń, Anna Wróblewska, *Terminologia zintegrowanego systemu reagowania w sytuacjach kryzysowych. Część 1. Służby* (2013), Eva Mrhačová, *Česko-polské jazykovědné studie* (2013) oraz kilka monografii zbiorowych: *Rozwój języka czeskiego po aksamitnej rewolucji*, red. Mieczysław Balowski (2005), *Ústní zkoušky z cizího jazyka a Společný evropský referenční rámec*, red. Grażyna Balowska, Marie Hádková (Praha–Racibórz 2006), *Język i literatura czeska w interakcji*, red. Mieczysław Balowski, Jiří Svoboda (2006), *Písemné zkoušky z cizího jazyka a Společný evropský referenční rámec*, red. Grażyna Balowska, Marie Hádková (Praha–Racibórz 2007), *Język i literatura czeska w europejskim kontekście kulturowym*, red. Mieczysław Balowski (2008), *Sociokulturní kompetence ve výuce cizího jazyka a Společný evropský referenční rámec*, red. Grażyna Balowska, Marie Hádková (Praha–Racibórz 2008), *Leksykograficzne problemy opisu terminologii (ze szczególnym uwzględnieniem systemu reagowania w sytuacjach kryzysowych)*, red. Mieczysław Balowski (2014).